

Edukacja filmowa

na zajęciach szkolnych
i pozaszkolnych

W poradniku znajdują się odpowiedzi na pytania:

W jaki sposób wykorzystywać filmy do realizacji podstawy programowej?

Jaka może być rola filmu w działaniach wychowawczych?

Czym uwarunkowany jest odbiór filmu w kinie i na małym ekranie?

Jakie są aspekty prawne organizacji filmowych zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych?

Skąd pozyskiwać środki finansowe na działania z zakresu edukacji filmowej?

Jaka jest oferta edukacyjna Sieci Kin Studyjnych i Lokalnych?

Gdzie szukać sprzymierzeńców edukacji filmowej dzieci i młodzieży?

Dlaczego warto prowadzić edukację filmową?
(przykłady dobrych praktyk na płycie DVD)

Edukacja filmowa

na zajęciach szkolnych i pozaszkolnych

Poradnik dla dyrektorów placówek oświatowych,
nauczycieli, wychowawców, edukatorów filmowych

Warszawa 2014

Danuta Górecka

Film jako atrakcyjne narzędzie realizacji wymagań podstawy programowej kształcenia ogólnego

Edukacja
filmowa
w zapisach
podstawy
programowej

Film
na lekcjach
języka polskiego
i wiedzy
o kulturze

Film
w dydaktyce
innych
przedmiotów

We współczesnej szkole film i inne nowe media są ważnym narzędziem edukacyjnym. Umiejętnie wykorzystywane na pewno przyczyniają się do unowocześnienia procesu nauczania – uczenia się. Znaczenie edukacji filmowej, postrzeganej jako część obszerniejszej i niezmiernie ważnej edukacji medialnej, wielokrotnie podkreślane jest w podstawie programowej na wszystkich etapach kształcenia, o czym najlepiej świadczy następujący zapis: „Ponieważ środki społecznego przekazu odgrywają coraz większą rolę zarówno w życiu społecznym, jak i indywidualnym, **każdy nauczyciel powinien poświęcić dużo uwagi edukacji medialnej, czyli wychowaniu uczniów do właściwego odbioru i wykorzystania mediów**”. Ponadto obecność edukacji filmowej przejawia się w wymaganiach ogólnych i szczegółowych wielu przedmiotów, przede wszystkim w celach i treściach z zakresu języka polskiego czy wiedzy o kulturze, w których obok tekstów literackich **na równych prawach funkcjonuje szersze określenie – teksty kultury**. Warto więc przypomnieć sobie niektóre z tych zapisów, jednoznacznie odwołujących się do edukacji filmowej np.: uczeń „wyodrębnia elementy dzieła filmowego i telewizyjnego (scenariusz, reżyseria, ujęcie, gra aktorska); wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych” – język polski, II etap edukacyjny; „doskonali sprawność analizy i interpretacji tekstów kultury” – język polski, III etap edukacyjny; poznaje „wybrane filmy z twórczości polskich reżyserów (np. Krzysztofa Kieślowskiego, Andrzeja Munka, Andrzeja Wajdy, Krzysztofa Zanussiego)” – język polski, IV etap edukacyjny (poziom podstawowy); „analizuje film (...), posługując się podstawowymi pojęciami z zakresu właściwej dziedziny sztuki” – wiedza o kulturze, IV etap edukacyjny¹.

Nawet jeśli nie znajdziemy zapisów wprost odnoszących się do edukacji filmowej w podstawie programowej innych przedmiotów, to przecież z powodzeniem można wykorzystywać film po to, aby w gimnazjum na lekcjach wiedzy o społeczeństwie omawiać takie zagadnienia jak np. prawa człowieka, patriotyzm, mała i wielka ojczyzna, zasady etyczne w życiu publicznym, aby w szkole ponadgimnazjalnej na lekcjach historii, dzięki odpowiednio dobranym filmom dokumentalnym lub fabularnym, młodzież zapoznała się z przyczynami i skutkami Holokaustu, realiami życia społecznego w PRL, przemianami społecznymi, politycznymi i kulturowymi po 1989 r. Film jest też świetnym punktem wyjścia do rozmowy o wartościach, trudnych wyborach i dylematach moralnych, jaką warto prowadzić na zajęciach religii, etyki, filozofii czy godzinach do dyspozycji wychowawcy. Przykłady można mnożyć, są jeszcze przecież lekcje informatyki, dzięki którym młodzież uczy się wyszukiwania, gromadzenia i przetwarzania informacji z różnych źródeł oraz opracowuje obrazy i filmy (np. animowane) czy lekcje plastyki, podczas których uczniowie realizują różnorodne projekty z wykorzystaniem sztuk wizualnych. Nie da się również przecenić roli, jaką powinien odegrać film w procesie nauczania – uczenia się języków obcych czy w pracy nauczyciela – bibliotekarza, przygotowującego uczniów do świadomego i krytycznego odbioru przekazów medialnych.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z dnia 15 stycznia 2009 r.).

Tak więc obowiązująca podstawa programowa wyznacza edukacji filmowej konkretne miejsce i stwarza przestrzeń do jej aktywnego praktykowania, a zapisy znajdujące się w treściach nauczania – uczenia się wielu przedmiotów zobowiązują nauczycieli do wykorzystywania w toku kształcenia różnorodnych materiałów filmowych.

Edukację filmową w szkole możemy rozpatrywać w dwóch aspektach, organizując proces kształcenia dla filmu i poprzez film. W pierwszym przypadku w centrum zainteresowania znajduje się dzieło filmowe i jego środki wyrazu, dzięki czemu młodzież wzbogaca swoją wiedzę filmoznawczą niezbędną do pogłębionego odczytania filmu oraz doskonali kompetencje świadomego odbioru tego ważnego tekstu kultury. W drugim – film najczęściej wykorzystywany jest w charakterze kontekstu pomocniczego lub interpretacyjnego, umożliwiającego pełniejsze zrozumienie jakiegoś zjawiska społecznego, wydarzenia historycznego czy utworu literackiego.

Odłącznym sposobem wdrażania edukacji filmowej są zajęcia realizatorskie, podczas których młodzież samodzielnie lub pod opieką nauczyciela przygotowuje krótką animację lub etiudę filmową. Taka forma edukacji filmowej wydaje się szczególnie wartościowa, bowiem uczniowie, pracując nad filmem i uczestnicząc w tego rodzaju projektach, uczą się we współpracy, rozwiązują problemy w twórczy sposób, rozpoznają swój potencjał i przygotowują się do pełnienia różnych ról społecznych. Ponadto opublikowanie filmu np. na stronie internetowej szkoły będzie dla jego autorów źródłem satysfakcji i powodem do dumy.

Edukacja filmowa, jeśli składa się z działań przemyślanych i celowych, powinna być skorelowana z programami nauczania oraz programem wychowawczym klasy i szkoły. Jej treści realizować trzeba zarówno na zajęciach lekcyjnych, jak i pozalekcyjnych, zaś jej formą może być również obóz filmowy (np. „zielona szkoła” z filmem), szkolny dyskusyjny klub filmowy czy filmowy projekt edukacyjny. W wielu szkołach zespoły nauczycieli tworzą innowacje programowo-metodyczne, w których film jako narzędzie edukacyjne odgrywa ważną rolę. W ten sposób powstają klasy medialne, dziennikarskie, filmowe, kulturoznawcze, przygotowujące młodzież do „istnienia w kulturze, do jej twórczego odbioru i kształtowania”².

Wprowadzenie edukacji filmowej do szkoły wymaga jednak spełnienia pewnych warunków. Potrzebni są przede wszystkim nauczyciele zainteresowani filmem, odpowiednio przygotowani od strony merytorycznej i metodycznej, gotowi ciągle poszerzać swoje kompetencje, umiejący pracować w zespole. Ważny jest również dostęp do filmów i materiałów wspierających. W obu przypadkach sytuacja nie wygląda najgorzej. Przede wszystkim w szkołach ponadpodstawowych od kilku lat wdrażany jest projekt Filmoteka Szkolna. Szkoły mogą również skorzystać z propozycji kin, które tworzą programy edukacji filmowej dla różnych etapów kształcenia, uwzględniające wymagania podstawy programowej. Funkcjonują także wartościowe, profesjonalne strony internetowe³, zawierające scenariusze zajęć, wzorcowe analizy filmów, bogactwo artykułów merytorycznych i metodycznych. Nauczyciele odwiedzający te portale, korzystają z ich zasobów bezpłatnie, znajdując wsparcie i wskazówki do dalszej pracy oraz, co szczególnie ważne, zapoznają się z przykładami dobrych praktyk i dzielą się z innymi swoim doświadczeniem. Dla nauczycieli zainteresowanych edukacją filmową przygotowana jest bogata oferta różnego rodzaju form doskonalenia zawodowego, zarówno stacjonarnych jak i zdalnych, opracowana przez instytucje zajmujące się filmem.

² Bobiński W., *Film fabularny w dydaktyce literatury...* [w:] *Przygotowanie ucznia do odbioru różnych tekstów kultury* (red. Anna Janus-Sitarz), UNIVERSITAS, Kraków 2004, s. 152.

³ Np. www.edukacjafilmowa.pl; www.filmotekaszkolna.pl

Rola dyrektora szkoły

Edukacja filmowa wymaga również odpowiednich warunków technicznych, ale z tym problemem szkoły sobie radzą coraz lepiej, dysponując często wspaniale wyposażonymi salami audiowizualnymi.

We wszystkich przedsięwzięciach dotyczących edukacji filmowej ważną rolę odgrywa dyrektor. Mają one szansę na powodzenie, jeśli będzie on rozumiał rolę filmu w procesie kształcenia i wspierał innowacyjne rozwiązania metodyczne, jeśli swoim autorytetem uwydatni znaczenie działań podejmowanych przez nauczycieli.

Korzyści płynące z wdrażania edukacji filmowej są niepodważalne. Nauczyciel, wprowadzając w sposób przemyślany i konsekwentny film do praktyki szkolnej, uczy nowoczesnie, odpowiadając na zmiany dokonujące się we współczesnym świecie, odchodzi od szkolnej rutyny, stwarza warunki do rozwijania uczniowskich zdolności i pasji, pomaga dzieciom i młodzieży osiągać cele przedmiotowe zapisane w podstawie programowej i skutecznie przygotować się do egzaminów zewnętrznych (bowiem film jest wartościowym tekstem kultury, który mogą przywoływać uczniowie, rozwiązując zadania egzaminacyjne). Ponadto nauczyciel, wdrażając edukację filmową, realizuje także istotne cele wychowawcze, przygotowuje młodzież do funkcjonowania w rzeczywistości pozaszkolnej, wzbogaca ofertę edukacyjną szkoły i zapoznaje uczniów z ważnym dziedzictwem kulturowym. Dzięki edukacji filmowej wspiera się rozwój ucznia i wyzwala jego kreatywność. Wychowanie aktywnego odbiorcy filmów oznacza wychowanie aktywnego i wrażliwego człowieka, który będzie umiał interpretować otaczający go świat.

Danuta Górecka – konsultantka Łódzkiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego, kierownik Pracowni Humanistycznej w tej instytucji, autorka licznych opracowań i scenariuszy zajęć z zakresu edukacji filmowej.

Korzyści z edukacji filmowej

Film jako sprzymierzeniec w wychowaniu dzieci i młodzieży

Chińskie przysłowie mówi, że jeden obraz wart jest więcej niż tysiąc słów. Zwłaszcza dla dzieci i młodzieży, wychowanych w czasach kultury obrazkowej, ta stara prawda staje się niezwykle aktualna. Deficyty uwagi, wielozadaniowość, trudności ze rozumieniem dłuższego tekstu wymagają zmiany podejścia, zarówno do nauczania, jak i wychowania. Film, poprzez swoją atrakcyjność, nieograniczony wybór tematów oraz dostępność, staje się doskonałym narzędziem, które wspierać może wychowawcę czy rodzica w procesie wychowawczym.

Warto uświadomić sobie, że film to nie tylko forma rozrywki i spędzania wolnego czasu. To także fantastyczne narzędzie wychowawcze, wspierające rozwój młodego człowieka na kilku poziomach.

Na poziomie poznawczym film może sprzyjać rozwiązywaniu problemów, zmianie perspektywy, kwestionowaniu negatywnych przekonań, podejmowaniu decyzji, kształtowaniu obrazu siebie, a także zdobywaniu wiedzy, poznawaniu świata, zarówno tego fizycznego, jak i społecznego.

Na poziomie emocjonalnym filmy mogą przynieść ukojenie poprzez rozładowanie negatywnych, często tłumionych emocji. Pomagają w rozwijaniu empatii i inteligencji emocjonalnej, przez co są niezwykle skutecznym narzędziem wspierającym działania profilaktyczne, odnoszące się do agresji i przemocy w szkole. Filmy mogą być wsparciem dla dziecka, które tego wsparcia w życiu codziennym nie otrzymuje (poprzez śledzenie losów bohatera borykającego się z podobnymi problemami). Pomagają też doświadczać emocji i radzić sobie z nimi, zarówno z tymi pozytywnymi (komedie), jak i negatywnymi (horror, których funkcję obecnie porównałbym do tej, jaką kiedyś pełniły przerażające baśnie). Nie można też nie docenić rozrywkowej wartości kina, która wpływa na redukcję stresu i poprawę samopoczucia.

Na poziomie behawioralnym (związanym z zachowaniem) filmy pomagają zmieniać nawyki, kształtować nowe zachowania i nowe reakcje. Stanowią też siłę motywacyjną, która może zainspirować młodego widza do działania w określonym kierunku (żeby być kimś takim, jak bohater filmowy, osiągnąć to, co on, zmienić swoją sytuację, realizować swoje marzenia).

Ostatnim poziomem, który warto wyróżnić, jest **obszar moralny**. Silne zaangażowanie w konkretną historię filmową może mieć znaczący wpływ na rozwój moralny dziecka. Powinno mu pomóc w kształtowaniu własnego systemu wartości, norm i zasad, którymi będzie się kierowało w życiu codziennym.

Wykorzystanie filmu w szkole.

Film jako taki jest jedynie narzędziem, które w rękach dorosłego może pełnić różne funkcje – od pogadanki, poprzez psychoedukację, nauczanie, integrację, grupy wsparcia, po terapię. W tym ostatnim przypadku siłą filmu jest to, że może mieć wpływ na zmianę trudnej sytuacji dziecka nawet wtedy, kiedy ono samo nie przyznaje się do istnienia jakiegokolwiek problemu. Początkowo widz może, stosując mechanizm dysocjacji, przenieść problem poza własny układ odniesienia. Jednak oglądając bohatera, który boryka się z takimi samymi problemami, widz nieświadomie identyfikuje się z nim, silnie przeżywa to, co ogląda na ekranie i w pewnym momencie dokonuje uwewnętrznienia tego, co

Kultura
obrazkowa
a wychowanie
dzieci i młodzieży

Oddziaływanie
filmu na młodego
widza

Film
w działaniach
wychowawczych

obejrzał (norm, zachowań, postaw bohatera), aby w konsekwencji przenieść to do swojego świata i codziennego doświadczenia. To bardzo silny mechanizm, który może pomagać uczniom, borykającym się z całą gamą różnych problemów – od trudności w kontaktach z rówieśnikami czy dorosłymi, po agresję, uzależnienia, czy tendencje autodestrukcyjne.

W jaki sposób wykorzystywać film w procesie wychowania?

Zdecyduj, o czym chcesz porozmawiać z klasą czy własnym dzieckiem. To dyskusja jest podstawą pracy z filmem, a on sam – jedynie mechanizmem spustowym, uruchamiającym emocje i motywację do rozmowy. Moje doświadczenie pokazuje, że nic tak nie skłania młodych ludzi do mówienia o swoich doświadczeniach, jak poruszający film lub fragment filmowy. Kiedy już będziesz wiedział/a, o czym chcesz porozmawiać, znajdź odpowiedni fragment filmu. Po obejrzeniu go wspólnie z uczniami poprowadź dyskusję. Przydatny może okazać się ogólny schemat, według którego sam pracuję.

1. **Nazwanie emocji, które się pojawiły u oglądających.** Film rozwija inteligencję emocjonalną, ale też uwalnia emocje i uczy konstruktywnego radzenia sobie z nimi. Przykładowe pytania – Jak się czujecie? Jakie emocje się pojawiły w trakcie oglądania? Jakie emocje są teraz w was?
2. **Rozpoznanie postaw wobec problemu i ról, jakie odgrywają uczniowie** – Jak rozumiecie zachowania bohaterów? Z czego one wypływają? Kogo jesteście w stanie zrozumieć? Dlaczego on zachował się właśnie tak?
3. **Psychoedukacja – poszerzenie wiedzy** – Co wiecie o ... (agresji/uzależnieniach/motywacji – jakimkolwiek zjawisku, którego dotyczy zajęcie). To też moment, aby zapoznać uczniów z zagadnieniem. Można przeprowadzić kilkuminutową pogadankę, w której przedstawimy najważniejsze informacje dotyczące tematu.
4. **Rozwijanie empatii lub odniesienie do własnych doświadczeń** – Jak myślicie, jak czuje się bohater? Co sobie myśli? Czego by potrzebował? A jak wy czujecie się w podobnych sytuacjach?
5. **Poszukiwanie rozwiązań** – Co można zrobić, aby zmienić tę sytuację na lepsze? Jak wyjść z tej sytuacji? Jakich rad udzielilibyście bohaterowi? Co wy możecie zrobić w takiej sytuacji? Co warto zmienić w sobie?
6. **Działanie – przeniesienie do rzeczywistości ucznia.** Dobre spotkanie filmowe powinno zakończyć się konkretną zmianą (zachowań, postaw). Uczniowie powinni mieć przenieść do swojego życia to, czego nauczyli się w trakcie spotkania. Dobrym sposobem może być zadanie domowe, które będzie wymagało zastosowania nowych umiejętności, wprowadzenia w życie wniosków czy refleksji ze spotkania (np. rozmowa z osobą, której uczeń w jakiś sposób wyrządził krzywdę, jeśli zajmujemy się tematem agresji i przemocy w szkole).

Spotkania filmowe i wspólne dyskusje mają sens jedynie wtedy, kiedy nauczyciel albo rodzic potraktuje dziecko jako partnera w dyskusji i zaakceptuje jego wypowiedzi jako autonomiczny punkt widzenia. Filmy nie powinny służyć indoktrynacji czy narzucaniu interpretacji, lecz lepszemu poznaniu młodego człowieka i znalezieniu płaszczyzny porozumienia. Nauczyciel ma oczywiście prawo do własnych przekonań, ale ważne, by komunikował je w oparciu o partnerski dialog, a nie narzucanie własnej perspektywy.

Dawid Bałutowski – psycholog, certyfikowany trener, specjalista z zakresu między innymi: komunikacji interpersonalnej, mediacji i rozwiązywania konfliktów, budowania zespołu. Autor książki *Jak oglądać filmy z młodzieżą. Film fabularny w psychoedukacji, terapii, profilaktyce.*

Typy odbioru utworów audiowizualnych

Utwory audiowizualne stanowią część otaczającego nas świata materialnego. Ich odbiór podlega w związku z tym takim samym uwarunkowaniu psychofizjologicznym i społecznym, jak odbiór innych sygnałów. Osoba mająca wadę słuchu lub wadę wzroku będzie mieć taki sam kłopot z usłyszeniem bądź dostrzeżeniem elementów utworu audiowizualnego, jak z percepcją innych dźwięków i wyglądomów rzeczy w swoim otoczeniu. To oczywiste stwierdzenie uświadamia nam, że film czy inny tekst audiowizualny nie ogranicza się do warstwy znaczeń lub idei: **podstawę rozumienia obrazów i dźwięków stanowi ich odpowiednia percepcja**. Określenie „odpowiednia” oznacza, że nie istnieje percepcja idealna. Co prawda psychofizjologiczne uwarunkowania percepcji są stałe i określone przez optyczne właściwości ludzkiego oka oraz mechanizmy odbioru i przetwarzania bodźców, ale potrzeby odbiorców i rodzaje utworów audiowizualnych są rozmaite, co skutkuje kilkoma podstawowymi typami odbioru tych utworów.

Odbiór kinowy udoskonalany jest od początku XX wieku, gdy zaczęły powstawać pierwsze stałe kina. Charakteryzuje się on wykorzystaniem dużego ekranu, w warunkach optymalnych (odpowiednie miejsce na widowni) wypełniającego swobodnie większą część pola widzenia widza. Ekran kinowy ma kształt prostokąta, zaś pole widzenia jest eliptyczne, dlatego też pozostałe części pola widzenia zostają zneutralizowane przez głębokie zaciemnienie (z tego powodu ściany i sufit w kinie najczęściej są czarne). Sala kinowa jest izolowana akustycznie, zaś dźwięk płynący z głośników nie tylko wiernie odtwarza brzmienie, ale także przestrzenność dźwięku naturalnego (dawniej poprzez efekt stereofonii, obecnie – surround). Wszystko to sprawia, że **w kinie niemal zupełnie wyeliminowane zostają bodźce spoza filmu**.

Choć sala kinowa może pomieścić wielu widzów (często nawet setki), umożliwia jednocześnie każdemu z nich skupienie się na oglądanym filmie; w rezultacie widz może bez zmęczenia aparatu percepcyjnego obejrzeć dwugodzinny film. Duża wielkość ekranu w stosunku do odległości od niego ułatwia też uzyskanie odpowiedniej relacji psychicznej widza. Mówiąc w uproszczeniu, **ekran kinowy naśladuje codzienną percepcję otoczenia**. Przykładowo, zbliżenie twarzy aktora na ekranie odpowiada w sensie percepcyjnym rzeczywistej bliskości pomiędzy nim a widzem: aktor na ekranie wydaje się być nos w nos z widzem. Przeciwnie, plany dalekie symulują rzeczywiste oddalenie widza od ukazywanych obiektów.

Odbiór telewizyjny pojawił się później niż kinowy, dopiero w latach 40. XX wieku, choć można też utrzymywać, że najwcześniejsze pokazy filmowe miały taki właśnie charakter. Główną cechą odbioru telewizyjnego jest połączenie bodźców płynących z utworu audiowizualnego z bodźcami tła: różnymi szumami, nie tylko dźwiękowymi, ale także wizualnymi.

Techniczną podstawę takiego odbioru stanowi niewielki w stosunku do pola widzenia ekran telewizora (lub obraz z projektora) oraz słabej jakości dźwięk, bez cech przestrzennych. Bezwzględna wielkość ekranu nie jest przy tym tak istotna jak jego stosunek do pola widzenia: nawet obraz z projektora o przekątnej kilkudziesięciu cali znajdujący się w odległości dziesięciu czy więcej metrów od widza zapełni tylko niewielką część jego pola widzenia.

Rozumienie obrazów i dźwięków

Odbiór filmu w kinie

Odbiór telewizyjny

Odbiór telewizyjny

Odbiór telewizyjny ma z reguły miejsce w pomieszczeniach nieizolowanych akustycznie i słabo zaciemnionych lub normalnie oświetlonych, najczęściej o jasnych ścianach i suficie (pokój w mieszkaniu ze zwykłymi zasłonami okien, klasa szkolna z nieszczelnymi żaluzjami). Choć przed ekranem zasiada niewielka liczba osób (rodzina, grupa znajomych, klasa szkolna), to szумы audiowizualne utrudniają skupienie się na utworze, zachęcają natomiast do kontaktów pomiędzy widzami. Niewielki rozmiar ekranu sprawia, że uzyskanie wyrazistych efektów emocjonalnych jest niemożliwe: nawet duże zbliżenie twarzy aktora nie zdoła silnie oddziaływać psychicznie na oddalonego widza. Z tych powodów odbiór telewizyjny ma – w odróżnieniu od kinowego – charakter społeczny. Nie zawsze musi być to wadą, w przypadku standardowych audycji telewizyjnych, takich jak teleturnieje, opery mydlane, talk show czy programy informacyjne komunikacja pomiędzy widzami, komentowanie, żarty itd. są pożądane i stanowią ważną część doświadczenia odbiorczego. W warunkach tych trudno jednak uzyskać skupienie niezbędne do prawidłowego kontaktu z utworami dłuższymi, takimi jak filmy kinowe.

Kino domowe

Kinowe projektory wąskotaśmowe przeznaczone do użytku domowego były dostępne niemal od początków XX wieku, standard taśmy 16 mm ustalony został na początku lat dwudziestych XX wieku, zaś taśmy 8 mm – dekadę później. Były to wówczas urządzenia przeznaczone głównie do odtwarzania samodzielnie nakręconych filmów. Dopiero pod koniec lat dziewięćdziesiątych, gdy rozpowszechniły się płyty DVD zapewniające wysoką jakość dźwięku i obrazu, zrodziła się moda na kino domowe. Oparte jest ono na monitorze o dużej przekątnej albo projektorze i wysokiej jakości systemie odtwarzania dźwięku w systemie przestrzennym. Urządzenia te muszą znajdować się w pomieszczeniu, które umożliwiałoby odbiór analogiczny do prawdziwego kina, a więc dobrze zaciemnionym, o ciemnych ścianach i suficie, izolowanym akustycznie i tak zorganizowanym, by odległość widza od ekranu była niewielka i by mógł on oglądać obraz z pozycji centralnej (na osi ekranu). Dogodna odległość widza od ekranu zależy od wielu czynników (format i rozdzielczość obrazu, indywidualne przyzwyczajenia), ale można orientacyjnie przyjąć, że wynosi ona od 1,5 do 2 przekątnych, a więc od półtora do dwóch metrów dla ekranu o przekątnej 40 cali.

Kino domowe, zgodnie z nazwą, stanowi próbę osiągnięcia projekcji kinowej w warunkach domowych. Jest to okupione ograniczeniem liczby widzów do maksymalnie kilkorga, w praktyce najczęściej do jednego czy dwójki. Niewielkie rozmiary ekranu sprawiają bowiem, że odpowiednie doznania audiowizualne można osiągnąć tylko na bardzo niewielkiej przestrzeni ograniczonej odległością od samego ekranu i od jego osi.

Na zakończenie należy wspomnieć o małych ekranach przenośnych. Jest to najnowszy sposób kontaktu z tekstami audiowizualnymi, charakteryzujący się bardzo małą przekątną ekranu (od kilkucalowego wyświetlacza telefonu komórkowego czy tabletu do kilkunastocalowego ekranu laptopa) i słabej jakości dźwięku, na ogół bez cech przestrzennych (choć korzystając ze słuchawek, można uzyskać dźwięk przestrzenny dobrej jakości). Przy tego rodzaju odbiorze ekran jest ruchomy, może być przybliżany lub oddalany w zależności od potrzeb, umożliwiając większą lub mniejszą koncentrację na obrazie. W przypadku większych, kilkunastocalowych monitorów umożliwia to odbiór zbliżony do kina domowego, choć wyłącznie dla jednego widza. W przypadku ekranów mniejszych odbiór przypomina odbiór telewizyjny.

Małe ekrany przenośne

Ten typ odbioru sprawdza się najlepiej w przypadku tekstów audiowizualnych, które nie wymagają głębokiego zanurzenia percepcyjnego ani kognitywnego, takich jak krótkie, niskiej rozdzielczości filmy w serwisach internetowych. Można przypuszczać, że ten typ odbioru będzie się rozwijał, zaś jego przyszłość stanowić mogą urządzenia wyświetlające obraz na wewnętrznej powierzchni okularów bądź wprost na siatkówkę lub też inne tego rodzaju formy „rozszerzonej rzeczywistości” (*augmented reality*).

Każdy z przedstawionych wyżej typów odbioru utworów audiowizualnych ma swoje wady i zalety. **Sala kinowa ułatwia zanurzenie percepcyjne i kognitywne**, utrudnia zaś komunikację pomiędzy widzami. Z kolei odbiór telewizyjny dobrze sprawdza się, gdy celem jest integracja w grupie, na przykład wspólne spędzanie czasu w rodzinie albo wykład ilustrowany komentowanymi na gorąco fragmentami filmów. Kino domowe przeznaczone jest dla pojedynczego odbiorcy, zaś małe ekrany, choć są mobilne, uniemożliwiają uzyskanie percepcji obrazu zbliżonej do percepcji otoczenia. **Z tych powodów dwugodzinny, wymagający skupienia film nie sprawdzi się w jasno oświetlonej sali szkolnej**, zaś nakręcony telefonem film z wycieczki nie wymaga kina domowego. Praktyczny wniosek jest więc taki, że planując kontakt z utworem audiowizualnym, trzeba uwzględnić charakter tego utworu i cele, które zamierza się osiągnąć.

Prof. Uł dr hab. Piotr SitarSKI – historyk filmu, specjalista w dziedzinie historii i teorii filmu oraz kina popularnego, autor wielu publikacji dotyczących tej tematyki, wykładowca Uniwersytetu Łódzkiego i Szkoły Filmowej w Łodzi, autor licznych publikacji dotyczących edukacji filmowej i wiedzy o kulturze, współautor podręcznika do edukacji filmowej *Kino bez tajemnic*.

Małe ekrany
przenośne

Wady i zalety
różnych typów
odbioru
utworów
audiowizualnych

Arkadiusz Walczak

Edukacja filmowa na zajęciach pozalekcyjnych i pozaszkolnych – podstawy prawne

Zajęcia
pozalekcyjne

Do stworzenia odpowiedniego systemu lub modelu edukacyjnego, wspierającego rozwój edukacji filmowej dzieci i młodzieży, konieczne są odpowiednie ustawy oświatowe i rozporządzenia. Edukacja filmowa – poprzez zapisy podstawy programowej – została wpisana w programy nauczania i musi być obecna podczas obowiązkowych zajęć edukacyjnych. Specyfika edukacji filmowej decyduje o konieczności wzmocnienia jej obecności w szkole poprzez organizację zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych.

Za organizację zajęć pozalekcyjnych odpowiedzialny jest dyrektor szkoły. Spełniają one następujące funkcje: kształcącą, integrującą, rekreacyjno-rozrywkową⁴. Dzięki tej formie zajęć dzieci i młodzież mają możliwość rozwijania i pogłębiania zainteresowań. Istotnym celem zajęć pozalekcyjnych jest także uzupełnianie i pogłębianie nauki szkolnej nowymi treściami i formami.

Zajęcia pozalekcyjne, ujmowane jako wspomaganie wszechstronnego rozwoju dzieci, są organizowane po lekcjach na terenie szkoły lub poza szkołą. Można je podzielić na przedmiotowe, ruchowe, rozrywkowe i związane z terapią pracy, jeśli za podstawę przyjmiemy się rodzaj terapii⁵.

Zajęcia pozalekcyjne, w tym pozaszkolne, od dawna obecne są w programie polskiej szkoły. Na przełomie 2011 r. i 2012 r. zostało zrealizowane badanie systemu finansowania zajęć pozalekcyjnych przez jednostki samorządu terytorialnego w ramach projektów systemowych, realizowanych przez Ośrodek Rozwoju Edukacji. Ujawniło ono szereg ciekawych rozwiązań stosowanych przez organy prowadzące placówki w zakresie finansowania i organizacji zajęć pozalekcyjnych.

Były to w szczególności:

- organizacja gminnego konkursu dla organizatorów zajęć pozalekcyjnych, który wymagał współpracy szkoły z innym podmiotem,
- włączenie godzin na zajęcia pozalekcyjne do lokalnych standardów zatrudnienia nauczycieli (lokalnego bonu oświatowego),
- organizacja zajęć on-line dla uczniów ze wszystkich szkół (zajęcia kończyły się obozem dla najlepszych uczestników),
- zlecenie zajęć pozalekcyjnych podmiotowi zewnętrznemu, specjalizującemu się w rozwijaniu kompetencji uczniów,
- powołanie lokalnego operatora zajęć pozalekcyjnych we wszystkich szkołach.

Każda szkoła zobowiązana jest do opracowania szkolnego planu zajęć pozalekcyjnych. Plan ten powinien zapewniać realizację założonych celów i obejmować wszystkie zajęcia pozalekcyjne, odbywające się na terenie szkoły, niezależnie od źródeł ich finansowania. Plan powinien być pozytywnie zaopiniowany przez radę pedagogiczną i skonsultowany z radą rodziców.

⁴ Gałązka E., *Rola zajęć pozalekcyjnych w szkole*, <http://edukator.koweziu.edu.pl/index.php/archiwum/282-285>, dostęp w dniu 19 czerwca 2014 r.

⁵ Wrucha M., *Zajęcia pozalekcyjne – cele, klasyfikacja i zasady funkcjonowania*, <http://www.edukacja.edux.pl/p-19154-zajecia-pozalekcyjne-cele-klasyfikacje.php>, dostęp w dniu 19 czerwca 2014 r.

Organizacja
i finansowanie
zajęć
pozalekcyjnych
– przykłady
rozwiązań

Osobną kategorię zajęć pozalekcyjnych stanowią zajęcia pozaszkolne, realizowane w formie wyjść lub wyjazdów. Głównym powodem, dla którego w każdej szkole jest miejsce dla imprez pozaszkolnych, jest ich wspomagająca rola w procesie realizowania programu dydaktycznego i wychowawczego. W praktyce szkolnej organizowane są wyjścia trwające kilka godzin, jednodniowe i dłuższe. Niezależnie od czasu trwania, każde z nich jest sytuacją edukacyjną, czyli taką, podczas której realizuje się cele dydaktyczne i wychowawcze. Zajęcia pozaszkolne spełnią funkcję sytuacji edukacyjnej wyłącznie wtedy, gdy będą przemyślanym, dobrze zaplanowanym wydarzeniem w życiu klasy czy szkoły, które w swoich celach i założeniach będzie nawiązywało do treści podstawy programowej kształcenia ogólnego i przyjętych przez szkołę celów edukacyjnych⁶.

Zajęcia edukacji filmowej realizowane w formie zajęć pozaszkolnych nie mogą w świadomości uczniów, rodziców i nauczycieli funkcjonować jako impreza rozrywkowa – wyjście do kina zamiast lekcji. W swoich celach i treściach zajęcia takie muszą nawiązywać do treści podstawy programowej kształcenia ogólnego oraz zadań zawartych w statucie i programie szkoły. Ich jedynym elementem nie może być wyłącznie projekcja filmowa. Film powinien stanowić środek dydaktyczny do realizacji celów kształcenia i wychowania.

Program takich zajęć powinien być ustalany lub konsultowany z innymi nauczycielami, pracującymi z daną klasą. Mogą oni zaproponować zagadnienia wynikające z celów i treści nauczanego przez nich przedmiotu, które mogłyby znaleźć odbicie w celach i treściach planowanych zajęć filmoznawczych. Ponadto w trakcie swoich lekcji nauczyciele mogą przygotować uczniów do merytorycznego uczestnictwa w planowanych zajęciach z zakresu edukacji filmowej, a także omówić z uczniami film po projekcji pod kątem realizacji podstawy programowej swojego przedmiotu. Racjonalnie zaplanowane zajęcia z zakresu edukacji filmowej nie muszą i nie mogą wpisywać się tylko w realizację podstawy programowej języka polskiego czy wiedzy o kulturze. Włączenie w ten proces także nauczycieli innych przedmiotów ogranicza zagrożenie tzw. utratą godzin na realizację podstawy programowej, a tym samym ryzyko niezrealizowania wymaganej przepisami liczby zajęć.

Warto także pamiętać, że to uczniowie są głównym podmiotem, a nie tylko adresatem takich zajęć, powinni więc mieć wpływ na dobór zajęć i ich formę.

Edukacja filmowa, realizowana w formie zajęć pozaszkolnych, nie może być wydarzeniem jednostkowym i przypadkowym. Jako działanie edukacyjne powinna mieć charakter długoterminowego zadania, wokół którego przebiega praca dydaktyczna i wychowawcza z uczniami na różnych przedmiotach i podczas zajęć pozalekcyjnych. Przepisy prawa oświatowego w zakresie organizacji zajęć pozaszkolnych i pozalekcyjnych pozostawiają dyrektorom i nauczycielom szeroki zakres autonomii.

Kwestie te regulują: Ustawa z 7 września 1991 roku o systemie oświaty, Ustawa z 26 stycznia 1982 roku Karta Nauczyciela, zapisy w wielu rozporządzeniach, aktach prawa miejscowego oraz aktach prawa wewnętrznego szkół i placówek.

⁶ Jankowski B., *Wycieczka szkolna jako wartościowy element programu dydaktyczno-wychowawczego szkoły* [w:] *Nowa szkoła, skuteczne zarządzanie w praktyce*, Wydawnictwo Raabe, listopad 2011, C. 16, s. 2.

Art. 1. Ustawy o systemie oświaty obowiązuje szkoły i placówki do dostosowania treści, metod i organizacji kształcenia do potrzeb, możliwości i aspiracji dzieci i młodzieży, w tym poprzez organizowanie zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych oraz kształtowanie aktywności społecznej i umiejętności spędzania czasu wolnego (Art. 1.15). Przywołany już wcześniej Art. 42.2 pkt 2 Karty Nauczyciela wskazuje, że nauczyciel jest zobowiązany między innymi do realizacji zajęć i czynności wynikających z zadań statutowych szkoły, w tym zajęć opiekuńczych i wychowawczych, uwzględniających potrzeby i zainteresowania uczniów. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych stanowi: *organ prowadzący szkołę, na wniosek dyrektora szkoły, może przyznać nie więcej niż 3 godziny tygodniowo dla każdego oddziału (grupy międzyoddziałowej lub grupy międzyklasowej) w danym roku szkolnym, a w przypadku szkół w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich – od 6 do 12 godzin, na:*

- 1) okresowe lub roczne zwiększenie liczby godzin wybranych obowiązkowych zajęć edukacyjnych;
 - 2) realizację następujących dodatkowych zajęć edukacyjnych rozwijających zainteresowania i uzdolnienia uczniów: [...]
- b) zajęć edukacyjnych, dla których nie została ustalona podstawa programowa, lecz program nauczania tych zajęć został włączony do szkolnego zestawu programów nauczania.

Dodatkowe zajęcia edukacyjne dyrektor szkoły może wprowadzić do szkolnego planu nauczania po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej i rady rodziców. W przypadku wprowadzenia dodatkowych zajęć edukacyjnych udział uczniów w tych zajęciach jest obowiązkowy (§ 3. ust. 1. i 2.).

W szkolnym planie nauczania dopuszcza się wprowadzenie zestawienia obowiązkowych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego w blok przedmiotowy, w ramach którego jest prowadzone zintegrowane nauczanie treści i umiejętności z różnych dziedzin wiedzy, realizowane w toku jednolitych zajęć edukacyjnych, pod warunkiem zapewnienia realizacji celów i treści nauczania wynikających z podstawy programowej kształcenia ogólnego oraz zachowania co najmniej minimalnego wymiaru godzin poszczególnych obowiązkowych zajęć edukacyjnych na danym etapie edukacyjnym, określonego w ramowym planie nauczania dla danego typu szkoły (§ 4.).

W 2009 r. – wprowadzając reformę programową – Ministerstwo Edukacji Narodowej podkreślało wzrastającą autonomię dyrektora i nauczycieli w zakresie organizacji procesu nauczania: *Najistotniejszą zmianą w ramowym planie nauczania jest nieokreślenie liczby godzin tygodniowo w cyklu kształcenia przeznaczonych na poszczególne obowiązkowe zajęcia edukacyjne. Zamiast tego określone zostały minimalne ogólne liczby godzin przewidziane na realizację podstawy programowej z poszczególnych obowiązkowych zajęć edukacyjnych w całym cyklu kształcenia. Dyrektor szkoły odpowiada za to, aby łączne sumy godzin w ciągu trzech lat zajęć z danego przedmiotu były nie mniejsze niż wymienione w ramowym planie nauczania, a efekty określone w podstawie programowej zostały osiągnięte. Dzięki takiemu opisaniu godzin nauczania poszczególnych przedmiotów pojawia się możliwość bardziej elastycznego niż do tej pory planowania roku szkolnego. Dyrektor szkoły może planować rok szkolny nierytmicznie, decydując o różnej organizacji pracy szkoły w niektóre dni czy tygodnie.*

Możliwość nierównomiernego rozłożenia godzin w trakcie roku szkolnego można wykorzystać również dla zorganizowania całych dni nauki poza szkołą (podkreślenie – A.W.). *Godziny tak zaplanowanych zajęć mogą być doliczone do czasu pracy uczniów przeznaczanego na konkretny przedmiot oraz do pensum realizowanego przez nauczyciela. Oczywiście doliczamy godziny spędzone z uczniami na faktycznych zajęciach dydaktycznych – niezależnie od tego, czy były prowadzone w klasie, czy poza szkołą – ale nie czas dojazdu lub noclegu⁷.*

Kluczowe znaczenie dla realizacji edukacji filmowej w formie obowiązkowych zajęć edukacyjnych, zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych ma Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.

W przypadku każdego przedmiotu wskazuje ona na konieczność powiązania edukacji szkolnej z edukacją poza systemem klasowo-lekcyjnym. W przypadku przedmiotu muzyka dla II i III etapu edukacyjnego *szkoła powinna stwarzać warunki do obcowania z „żywą” muzyką poprzez udział uczniów w koncertach i spektaklach muzycznych, **organizowanych w szkole i poza szkołą*** (podkreślenie – A.W.) *oraz do publicznej prezentacji umiejętności muzycznych uczniów. Na lekcjach plastyki dla II etapu **uczeń określa swoją przynależność kulturową poprzez kontakt z wybranymi dziełami sztuki, zabytkami i tradycją w swoim środowisku lokalnym i regionalnym, a także uczestniczy w życiu kulturalnym tego środowiska (zna placówki kultury działające na jego rzecz); a szkoła powinna stwarzać możliwości czynnego uczestnictwa uczniów w kulturze, w wystawach i wydarzeniach artystycznych, **organizowanych w szkole i poza szkołą***** (podkreślenie – A.W.).

Na III etapie *szkoła powinna stwarzać możliwości czynnego uczestnictwa uczniów w kulturze poprzez ich udział w wystawach stałych i czasowych organizowanych przez muzea i instytucje kulturalne, **uczestnictwo w ważnych wydarzeniach artystycznych organizowanych w szkole i poza szkołą*** (podkreślenie – A.W.) *oraz stwarzać warunki do prezentacji ich własnej twórczości i do upowszechniania kultury plastycznej.*

W przypadku wiedzy o kulturze dla IV etapu edukacyjnego *uczeń:*

4) *analizuje film lub analizuje spektakl teatralny, posługując się podstawowymi pojęciami z zakresu właściwej dziedziny sztuki;*

5) *charakteryzuje podstawowe media kultury (słowo, obraz, dźwięk, widowisko);*

6) *wymienia różne formy mediów kultury (słowo mówione, pismo, książka, obraz malarzski, fotografia, film, program telewizyjny, spektakl teatralny) oraz użycia (nowe media, media masowe, media interaktywne, multimedia); uczeń tworzy wypowiedzi, celowo posługując się różnymi mediami (słowo mówione i pisane, obraz malarzski, fotograficzny, filmowy, dźwięk, widowisko, środki multimedialne); **aktywnie współtworzy kulturę lokalną (szkoły, dzielnicy, miejscowości)*** (podkreślenie – A.W.).

Na III i IV etapie edukacyjnym pojawiają się zajęcia artystyczne jako przedmiot uzupełniający. Zalecane warunki i sposób realizacji wyraźnie wskazują powinności szkoły, *która opracowuje i przedstawia uczniom ofertę zajęć artystycznych. Rodzaj zajęć oraz realizowany program powinny być dostosowane do zainteresowań uczniów. **Zajęcia mogą być realizowane w trybie***

⁷ Marciniak Z., *O potrzebie reformy programowej kształcenia ogólnego* [w:] *Podstawa programowa z komentarzami*, MEN 2009.

regularnych, cotygodniowych spotkań lub w trybie projektu wskazanego przez nauczyciela lub zaproponowanego przez uczniów, także w korelacji z pracą nad projektami z innych zajęć edukacyjnych (podkreślenie – A.W.). Przygotowując konkretną ofertę zajęć artystycznych, nauczyciel precyzuje wymagania szczególnie wynikające z wybranego zakresu i formy zajęć.

Zajęcia artystyczne oferowane przez szkołę mogą stanowić podstawę do stworzenia lokalnej (gminnej, powiatowej, dzielnicowej) oferty, z której uczniowie mogą wybrać interesujące ich zajęcia. Należy stwarzać możliwości publicznego prezentowania efektów pracy uczniów w ramach zajęć artystycznych, włączając odpowiednie prezentacje w organizację szkolnych i środowiskowych uroczystości i imprez, oraz stymulować ucznia do udziału w koncertach, przeglądach i konkursach.

Komentarz do podstawy programowej przedmiotu zajęcia artystyczne wyraźnie wskazuje, że osiągnięcia uczniów powinny być prezentowane publicznie w formie właściwej dla rodzaju zajęć: publikacji, koncertu, występu, wystawy, sesji przedstawiającej wyniki badań, z założeniem realizacji celu edukacyjnego – wdrażania uczniów w uczestnictwo w kulturze i upowszechnianie kultury w lokalnej społeczności.

Zajęcia pozaszkolne, jako wartościowa formuła rozwijania zainteresowań uczniów, rekomendowane są przez nauczycieli – metodyków wszystkich przedmiotów ogólnokształcących i artystycznych⁸.

Reasumując, przepisy prawa oświatowego stwarzają szerokie możliwości realizacji zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych. Zapisy podstawy programowej wyraźnie nakładają na szkoły i nauczycieli obowiązek wiązania wiedzy szkolnej z działaniami praktycznymi, otwarcia szkoły na środowisko lokalne, w tym instytucje i organizacje zajmujące się edukacją filmową.

Oferta zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych powinna być ściśle powiązana z realizacją zajęć obowiązkowych, uwzględniać cele i zadania sformułowane w statucie szkoły, programie wychowawczym, programie profilaktyki, uwzględniać potrzeby rozwojowe uczniów i ich zainteresowania oraz potrzeby środowiska, w którym funkcjonuje szkoła. Stanowiąc efekt przemyślanej przez wszystkich nauczycieli strategii budowy oferty edukacyjnej szkoły.

Arkadiusz Walczak – dyrektor Warszawskiego Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń, historyk, filmoznawca, edukator, autor licznych projektów i programów edukacyjnych oraz kursów doskonalących dla nauczycieli z zakresu edukacji filmowej i medialnej.

⁸ Zajęcia pozaszkolne w archiwum, muzeum, bibliotece – sojusznikami w rozwijaniu zainteresowań historycznych uczniów [w:] Machałek M., współpraca Usovicz J., *Jak pracować z uczniem zdolnym? Poradnik dla nauczycieli historii*, ORE, Warszawa 2013, ss. 67-68; Zajęcia pozaszkolne [w:] Gołębiewski K., Kamiński M., Rochowicz K., Sobczuk B., *Jak zainteresować uczniów astronomią w szkole podstawowej, gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej?*, ORE, Warszawa 2012, ss. 102-106.

Jak pozyskać środki finansowe na prowadzenie edukacji filmowej?

Filmowe projekty edukacyjne

Obowiązująca podstawa programowa wyznacza edukacji filmowej konkretne miejsce w procesie kształcenia, zajęcia z edukacji filmowej powinny być realizowane zarówno na zajęciach lekcyjnych jak i pozalekcyjnych oraz pozaszkolnych⁹. Nauczyciele mogą oczywiście korzystać bezpłatnie z oferty różnych stron internetowych, ofiarowujących materiały edukacyjne: scenariusze lekcji, analizy filmów, artykuły, zbiory materiałów tekstowych, fotograficznych, wideo itp¹⁰. Strony te stanowią niewątpliwie dużą pomoc dla nauczycieli wdrażających edukację filmową, zwłaszcza na zajęciach lekcyjnych. Ale edukacja filmowa to nie tylko zajęcia w ramach „lekcji”, to przede wszystkim projekty, które nauczyciel wraz z uczniami realizuje najczęściej w formie zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych. Wiele działań, które można by podjąć, np. samodzielne wykonanie przez uczniów etudy filmowej czy animacji, zorganizowanie obozu filmowego, zaproszenie twórców filmowych, aktorów, przygotowanie festiwalu lub przeglądu filmów amatorskich czy wreszcie unowocześnienie sali audiowizualnej w szkole, nie jest realizowanych z powodu braku środków finansowych. Oczywiście, wiele tego rodzaju inicjatyw jest urzeczywistnianych przez nauczycieli i uczniów dzięki ich pomysłowości, pomocy rodziców czy dyrektora szkoły, jednak większych projektów nie da się przeprowadzić bez odpowiedniego wsparcia finansowego.

Skąd wziąć środki na sfinansowanie naszego projektu? Kto nam może w tym pomóc? Od czego zacząć?

W Polsce jest wiele instytucji publicznych i prywatnych, które chętnie wspierają realizację działań edukacyjnych, są także fundusze unijne, z których możemy korzystać, planując różne projekty.

W pierwszej kolejności warto sprawdzać strony internetowe urzędów miejskich i wojewódzkich, a także kuratorium oświaty, gdzie zamieszczane są ogłoszenia o różnych konkursach, grantach i programach wspierających edukację. I tak np. Departament Kultury i Edukacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego przedstawił ostatnio propozycję swoich działań w **Programie rozwoju kultury w województwie łódzkim na lata 2014-2020**, w którym w celu strategicznym II Rozwój kompetencji kulturowych, w celu operacyjnym Rozwój szkolnych i pozaszkolnych form edukacji kulturalnej znalazły się m.in. działania polegające na: wsparciu instytucji kultury w tworzeniu odpowiednich warunków infrastrukturalnych dla realizacji działań edukacyjnych, wsparciu szkoleniowym dla nauczycieli przedmiotów: plastyka, muzyka, wiedza o kulturze (w tym film), wiedza o tańcu, historia muzyki, historia sztuki, współpracy placówek oświatowych z instytucjami kultury przy tworzeniu i wdrażaniu wspólnych, nowoczesnych programów edukacji kulturalnej czy wsparciu wybitnych talentów¹¹. Warto także poznać programy profilaktyczne finansowane z budżetu samorządu lokalnego, ponieważ w niektóre z nich można także wpisać działania z zakresu edukacji filmowej.

Lokalne instytucje publiczne wspierające edukację

⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.

¹⁰ Np. www.edukacjafilmowa.pl, www.edukacjafilmowa.eu, www.pisf.pl, www.filmotekaskazkolna.pl

¹¹ Program rozwoju kultury dostępny jest na stronie www.lodzkie.pl/kultura/program-rozwoju-kultury

Ogólnopolskie instytucje wspierające edukację

Na poziomie ogólnopolskim wiele programów i konkursów ogłaszanych jest corocznie na stronach Ministerstwa Edukacji Narodowej czy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Projekty edukacyjne dofinansowuje także Narodowe Centrum Kultury.

Polski Instytut Sztuki Filmowej w proponowanym **programie operacyjnym Edukacja i upowszechnianie kultury filmowej** w priorytecie I Edukacja filmowa i kształcenie profesjonalne zakłada m.in. wsparcie dla: rozwoju Filмотeki Szkolnej, szkolenia nauczycieli w zakresie edukacji filmowej, realizacji szkolnych filmów krótko- i średniometrażowych, zakupu sprzętu oraz oprogramowania służącego edukacji i produkcji filmów. Beneficjentami tego programu mogą być szkoły¹².

Pozyskiwanie środków w partnerstwie z innymi podmiotami

Szkoły oczywiście same mogą występować o różne fundusze krajowe i zagraniczne, jednak zdecydowanie większe szanse na wsparcie mają wtedy, gdy współpracują z innymi podmiotami. Zachęcam przede wszystkim do tworzenia partnerstwa z różnymi stowarzyszeniami, wiele bowiem środków przeznaczonych jest dla organizacji pozarządowych¹³. Oczywiście szkoła, posiadając stowarzyszenie (np. absolwentów, rodziców, miłośników kina), sama może aplikować o potrzebne środki, ale, jak uczy doświadczenie, dużo więcej osiągnie się, łącząc siły z innymi. Przykładem może być wieloletnia współpraca Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 7 w Łodzi z Wytwornią Filmów Oświatowych w Łodzi w organizacji Międzynarodowego Festiwalu Filmów Przyrodniczych im. Włodzimierza Puchalskiego, warsztatów filmowych dla uczniów szkoły, konkursów fotograficznych i filmowych. Wdrażając edukację filmową (i nie tylko), szkoła z powodzeniem realizuje projekty, wspólnie z Łódzkim Domem Kultury czy Stowarzyszeniem Film, Kultura, Przyroda pozyskując środki na ich urzeczywistnienie. Sama WFO zaprasza dzieci i młodzież na warsztaty ekologicznej edukacji filmowej. To doskonały przykład na organizację pozaszkolnych zajęć edukacyjnych¹⁴.

Międzynarodowe projekty edukacyjne

W partnerstwie mogą być realizowane międzynarodowe projekty edukacyjne w ramach **Programu Erasmus+**. Program Erasmus+ wszedł w życie 1 stycznia 2014 r. i zastąpił dotychczasowe programy: *Uczenie się przez całe życie* (oraz jego programy sektorowe – Erasmus, Leonardo da Vinci, Comenius i Grundtvig), akcję Jean Monnet, program *Młodzież w działaniu* oraz pięć innych programów (m.in. Erasmus Mundus i Tempus). Realizacja programu zaplanowana jest na siedem lat, czyli do roku 2020. Program Erasmus+ oferuje wsparcie finansowe dla instytucji i organizacji działających w obszarze edukacji i szkoleń, młodzieży oraz sportu w Europie¹⁵. Doskonałymi partnerami do realizacji działań w obszarze edukacji filmowej są także kina, za pośrednictwem których można pozyskać dofinansowanie z Sieci Kin Studyjnych i Lokalnych Filмотeki Narodowej.

Regionalne programy operacyjne

Warto również przyjrzeć się regionalnym programom operacyjnym. W przypadku województwa łódzkiego w roku 2014 wchodzi nowy **Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego** na lata 2014-2020, zastępując Program Operacyjny Kapitał Ludzki i dawny Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego. Jednym z działań nowego programu

¹² www.pisf.pl

¹³ fundusze.ngo.pl

¹⁴ www.wfo.com.pl

¹⁵ Więcej informacji o programie: www.erasmus+.org.pl, www.frse.org.pl

będzie dofinansowanie szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne oraz uczniów uczestniczących w kształceniu ogólnym m.in. poprzez wsparcie: realizacji programów rozwoju szkoły na rzecz stosowania nowoczesnych metod i form nauczania – uczenia się sprzyjających kształtowaniu u uczniów kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej, pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, wyposażenia szkół i placówek w sprzęt specjalistyczny i pomoce dydaktyczne¹⁶.

Oprócz instytucji publicznych wsparciem działań edukacyjnych zajmują się różnego rodzaju firmy prywatne. Warto śledzić ich strony, zwłaszcza dużych korporacji. I tak np. Fundacja Orange utworzyła **Akademię Orange**¹⁷. Jej celem jest promowanie nowoczesnej edukacji dzieci i młodzieży poprzez wspieranie innowacyjnych projektów edukacyjnych, które w nowatorski i atrakcyjny sposób zachęcają do zdobywania wiedzy oraz uczestnictwa w kulturze. Znana od lat ze swej działalności **Fundacja Bankowa im. Leopolda Kronenberga**¹⁸ dofinansowuje inicjatywy na rzecz dobra publicznego w zakresie edukacji i rozwoju lokalnego.

Podaję zaledwie kilka przykładów instytucji czy firm, które wspierają edukację, w tym edukację filmową. Na pewno otwierają one możliwości finansowania przedsięwzięć podejmowanych przez szkoły. Warto jednak śledzić strony internetowe także innych firm, stowarzyszeń, fundacji, coraz częściej angażujących się w działalność edukacyjną. Mogą one wesprzeć szkołę finansowo lub pomóc w pozyskaniu potrzebnych środków.

Poniżej podaję adresy stron internetowych kilku z nich:

www.batory.org.pl – Fundacja im. Stefana Batorego,
www.pafw.pl – Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności,
www.junior.pl – Fundacja Młodzieżowej Przedsiębiorczości,
www.ceo.org.pl – Centrum Edukacji Obywatelskiej,
www.fundajakultury.pl – Fundacja Kultury,
www.e.org.pl – Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „e”,
www.fio.org.pl – Federacja Inicjatyw Oświatowych,
www.nbp.pl – Narodowy Bank Polski,
www.fundacja.pzu.pl – Fundacja PZU,
www.pcyf.org.pl – Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży.

Barbara Wrąbel – konsultantka łódzkiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego, kierownik Ośrodka Edukacji Europejskiej i Regionalnej w tej instytucji. Od wielu lat zajmuje się wspieraniem szkół i nauczycieli w aplikowaniu o środki z Unii Europejskiej. Jest autorką i współautorką projektów, które były wdrażane w ramach tych programów.

Regionalne
programy
operacyjne

Instytucje
prywatne
wspierające
edukację

Przydatne
strony
internetowe

¹⁶ http://www.rpo.lodzkie.pl/wps/wcm/connect/414b928043be25cda73def5003a963c8/RPO_WL_2014-2020_projekt_10042014.pdf?MOD=AJPERES

¹⁷ www.akademiaorange.pl

¹⁸ <http://www.citibank.pl/poland/kronenberg>

Oferta
edukacyjna kin
SKSiL

Dofinansowanie
programów
edukacji
filmowej przez
Filmotekę
Narodową

Certyfikowanie
wartościowych
programów
edukacyjnych
przez Filmotekę
Narodową

Urszula Silwon-Bublej

Programy edukacyjne Sieci Kin Studyjnych i Lokalnych Filmoteki Narodowej

W kinach należących do Sieci Kin Studyjnych i Lokalnych realizowanych jest obecnie ok. 50 programów edukacyjnych. Są one przygotowywane przez specjalistów, głównie filmoznawców i filologów z dużym doświadczeniem, zarówno w dziedzinie upowszechniania kultury filmowej jak i edukacji szkolnej. Kina opracowują je samodzielnie bądź korzystają z ofert firm wyspecjalizowanych w tym rodzaju usług dla kin i szkół. Najważniejszymi organizatorami edukacji filmowej w kinach SKSiL są: Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej, KinoSzkoła, MAFia, WEDuM. Zajęcia i pokazy prowadzone są w obiektach kin, a na Śląsku Opolskim również w ramach kina objazdowego. Pełna lista kin prowadzących edukację filmową znajduje się na stronach internetowych (www.edukacjafilmowa.pl oraz www.kinastudyjne.pl).

Operator SKSiL – Filmoteka Narodowa – wspiera merytorycznie i finansowo tę działalność, przykładając bardzo dużą wagę do poziomu przygotowywanych programów, a w szczególności do ich **zgodności z podstawą programową kształcenia ogólnego**. Dzięki temu oferta edukacyjna naszych kin wpisuje się doskonale w programy nauczania szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Czuwa nad tym zespół specjalistów z Centralnego Gabinetu Edukacji Filmowej w Łodzi, współpracujących z Filmoteką Narodową, który wspiera kina merytorycznie na etapie przygotowywania programów, a następnie ocenia gotowy projekt. Na podstawie opinii CGEF **Dyrektor Filmoteki Narodowej przyznaje Certyfikat dla programu edukacji filmowej** – znak jakości nadawany programom edukacji filmowej realizowanym w kinach SKSiL.

Certyfikaty potwierdzają zgodność proponowanego przez kina programu edukacji filmowej z celami i treściami kształcenia (edukacji i wychowania) zawartymi w obowiązującej podstawie programowej kształcenia ogólnego, potwierdzają także właściwy dobór treści nauczania oraz są informacją o stałej opiece merytorycznej nad programem przez instytucję rekomendującą. **Dokument zaświadcza także o celowym i właściwym, z punktu widzenia realizacji programu, doborze tytułów filmowych, dostosowanym do etapu kształcenia oraz możliwości odbiorców.** Korzystanie z certyfikowanych przez FN programów edukacji filmowej, realizowanych w kinach SKSiL polecamy szczególnie tym z pedagogów, którzy na drodze swego doskonalenia zawodowego nie mieli możliwości nabycia kompetencji z zakresu komunikacji audiowizualnej i wiedzy o mediach (większość kierunków studiów pedagogicznych nie kształci bowiem przyszłych nauczycieli w tej dziedzinie; zainteresowani tym tematem nauczyciele muszą dokształcać się na studiach podyplomowych lub kursach doskonalących). W tak bardzo zmediatyzowanym świecie (w którym obraz wyprzedza słowo, a media są niejednokrotnie najważniejszym środowiskiem socjalizującym młode pokolenie), jedną z kluczowych umiejętności, w jakie nauczyciel powinien wyposażać ucznia, jest zdolność selekcjonowania informacji i krytycznego odbioru wizualnych tekstów kultury. Profesjonalne wsparcie, jakie pedagogom oferują specjaliści pracujący przy programach edukacji filmowej w kinach SKSiL, jest w tym kontekście nie do przecenienia.

Edukacja filmowa w Polsce – co, gdzie i z kim?

Polski Instytut Sztuki Filmowej

1. FilMOTEKA Szkolna, Agata Sotomska, tel. 22 421 05 59, filMOTEKA@pisf.pl
2. Akademia Polskiego Filmu, Natalia Chojna, tel. 22 421 05 59, natalia.chojna@pisf.pl

Programy edukacji filmowej w kinach Sieci Kin Studyjnych i Lokalnych FilMOTEKI Narodowej

1. Kino Amok w **Gliwicach**, Przedszkolna Akademia Filmowa Pif Paf oraz Młodzieżowa Akademia Filmowa, Urszula Biel, tel. 32 231 56 99, kino@amok.gliwice.pl
2. Kino 60 krzeseł w **Gorzowie Wielkopolskim**, Akademia Filmowa, Iwona Bartnicka, tel. 95 733 25 56, film@mosart.pl
3. Kino Kosmos w **Katowicach**, Akademia Filmowa, Mariusz Ciszewski, m.ciszewski@kosmos.katowice.pl
4. Kino Domu Kultury w **Kętach**, Stop Klatka – młodzieżowe inicjatywy edukacji filmowej, Małgorzata Kasolik-Piecha, tel. 33 844 86 70, kino@domkultury.kety.pl
5. Kino Moskwa w **Kielcach**, Lekcja w kinie – Szkolne Spotkania Filmowe, Wanda Zychowicz, tel. 41 344 47 34, moskwa@kinomoskwa.pl
6. Kino Centrum w **Koninie**, Akademia Filmowa Otwórz Oczy, Katarzyna Kubacka, tel. 600 45 23 47, kkubacka@kinorp.pl
7. Kino Agrafka w **Krakowie**, Akademia Filmowa – Kino z Klasą, Robert Skrzydlewski, tel. 12 430 01 79, kino@kinoagrafka.pl
8. Kino Sfinks w **Krakowie**, Akademia Filmowa Najmłodszego Widza oraz Akademia Filmowa Młodego Widza, Karolina Czarny, tel. 12 644 27 65 w. 32, sfinks@okn.edu.pl
9. Kino Bajka w **Lublinie**, Młodzieżowa Akademia Filmowa, Waldemar Niedźwiedź, tel. 81 533 88 72, kinobajka@o2.pl
10. Kino Kinematograf w **Łodzi**, Lekcje muzealne, Anna Michalska, tel. 42 674 09 57, kino@kinomuzeum.pl
11. Kino Sokół w **Nowym Sączu**, Akademia Przedszkolaka Filminek oraz Młodzieżowa Akademia Filmowa, Marta Witek, tel. 18 448 26 09, m.witek@mcksokol.pl
12. Kino Rialto w **Poznaniu**, WeduM – Wielkopolska Edukacja Filmowa, Jola Myszka, tel. 61 847 53 99, jola@kinorialto.poznan.pl
13. Kino Patria w **Rudzie Śląskiej**, Akademia Filmowa, Ewa Brzezińska, tel. 502 65 14 03, info@kinopatria.com
14. Kino Rejs w **Słupsku**, Elżbieta Łukaszus-Mijewska, tel. 59 843 54 34, kinorejs@wp.pl
15. Kino Centrum w **Wadowicach**, Filmowe Bajania, Sylwester Rabenda, tel. 33 823 39 57, kino@wck.wadowice.pl
16. Kino Wisła w **Warszawie**, Szkolna Akademia Filmowa SZAFa, Andrzej Kawecki, tel. 22 839 53 85
17. Kino Janosik w **Żywcu**, Janosik dzieciom, Magdalena Kidoń, tel. 33 861 20 03, biuro@kinojanosik.pl

18. Interdyscyplinarny Program Edukacji Medialnej KinoSzkoła, Joanna Zabłocka-Skorek, tel. 605 569 746, biuro@kinoszkola.pl

Program realizowany jest w: Kinie Kultura w **Belchatowie**, Kinie Wisła w **Brzeszczach**, Kinie Bytomskiego Centrum Kultury w **Bytomiu**, Kinie Świt w **Czechowicach-Dziedzicach**, Kinie MOK w **Czerwionce-Leszczynach**, Kinie Kadr w **Dąbrowie Górniczej**, Kinie Drawa w **Drawsku Pomorskim**, Kinie Jubilat w **Głogowie**, Kinie Ikar w **Jarosławiu**, Kinie DK w **Kętach**, Kinie Scena Kultura w **Knurowie**, Klubie Sztuki Filmowej Mikro & Mikroffala w **Krakowie**, Miejskim Centrum Kulturalnym w **Lipnie**, Kinie Gabinet MDK w **Łańcucie**, Kinie Galaktyka w **Mielcu**, Kinie Sokół w **Nowym Sączu**, Planet Cinema w **Oświęcimiu**, Kinie Podhale w **Polezynie Zdroju**, Kinie MDK w **Radomsku**, Rydułtowskim Centrum Kultury Feniks w **Rydułtowie**, Kinie TDK w **Tarnobrzegu**, Kinie Muza we **Włoszczowie**, Kinie Radość w **Wolbromiu**, Kinie Centrum w **Zawierciu**, Kinie Mewa w **Złocieńcu**, Kinie Janosik w **Żywcu**.

19. Program Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej – Stowarzyszenie Nowe Horyzonty, dział edukacji filmowej, Maciej Jakubczyk, tel. 22 530 66 46, maciej@nowehoryzonty.pl

Program realizowany w: Kinie Forum w Białostockim Ośrodku Kultury w **Białymstoku**, Kinie Forum w **Bolesławcu**, Kinie Orzeł w Miejskim Centrum Kultury w **Bydgoszczy**, Ośrodku Kultury Filmowej Iluzja w **Częstochowie**, Kinie Światowid w Centrum Spotkań Europejskich w **Elblągu**, Klubie Żak w **Gdańsku**, Kinie Lot w **Jeleniej Górze**, Kinie Światowid w **Elblągu**, Kinie Wojewódzkiego Domu Kultury w **Kielcach**, Kinie Centrum w **Koninie**, Kinie Pod Baranami w **Krakowie**, Art Kinie w **Krośnie**, Kinie Piast w **Legnicy**, Centrum Kultury Muza w **Lubinie**, Teatrze Starym w **Lublinie**, Kinie Charlie w **Łodzi**, Kinie Studyjnym Awangarda 2 w **Olsztynie**, Kinie Studio w **Opolu**, Kinie Muza w **Poznaniu**, Ośrodku Kultury i Sztuki Resursa Obywatelska w **Radomiu**, Kinie Polonez w **Skierńwiczach**, Kinie Sokół w **Starym Sączu**, Kinie Pionier w **Szczecinie**, Centrum Kultury i Sztuki w **Tezewie**, Kinie Apollo w **Wałbrzychu**, Kinie Muranów w **Warszawie**, Kinokawiarni Stacja Falenica w **Warszawie**, Kinie Świt w **Warszawie**, Kinie Miejskiego Domu Kultury w **Wągrowcu**, Kinie Nowe Horyzonty we **Wrocławiu**, Kinie Trójka we **Wrześni**, Kinie Poza Nova w **Zgorzelcu**, Kinie Nysa w **Zielonej Górze**, Kinie Len w **Żyrardowie** oraz przez Opolskie Nowe Horyzonty w **Brzegu**, **Dobrodzieniu**, **Kluczborku**, **Lublińcu**, **Namysławie**, **Nysie**, **Oleśnie**.

Koalicja dla Edukacji Filmowej

1. Akademia PLANETE+ DOC, Diana Gaik, edukacja@planetedocff.pl
2. Centralny Gabinet Edukacji Filmowej w Łodzi, Ewa Kanownik, gabinetfilmowy@op.pl
3. Centrum Edukacji Filmowej, Kamil Chomiuk, koordynacja@lekcje.info.pl
4. Centrum Sztuki Dziecka w Poznaniu, Marta Witkowska, strefa@csdpoznan.pl
5. Dom Muz w Toruniu, Piotr Buratyński, dommuz.okolna@gmail.com
6. Europejska Fundacja Edukacji Audiowizualnej "DISCE", Irena Tarasow, ajkatarasow@gmail.com
7. Fundacja Filmowa Se-ma-for, Paulina Zacharek, p.zacharek@se-ma-for.com
8. Fundacja Generator, Karolina Giedrys-Majkut, karolina@kinoterapia.pl
9. Fundacja Kręgi Sztuki, Wojciech Majewski, biuro@kregisztuki.com
10. Fundacja Kultury Audiowizualnej „Beetle”, Alina Bąk, fundacja@beetle.pl
11. Fundacja „Moma Film”, Marzena Popławska, fundacjamomafilm@gmail.com
12. Fundacja Rozwoju Kina, Marta Materska-Samek, m.materska-samek@frk.org.pl
13. Fundacja Warszawska TV, Iwona Klonek, iwona.klonek@warszawskatv.pl
14. Gliwicki Klub Filmowy „Wrota”, Marcin Kondraciuk, prezes@gkf.com.pl
15. Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie, zapisy@artmuseum.pl
16. Przedszkole Filmowe, Wajda School, Edyta Wróblewska, ewroblewska@wajdaschool.pl
17. Teresiński Ośrodek Kultury, Katarzyna Rospędowska, kasia@tok.art.pl
18. Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „e”, Paulina Czapska, paulina.czapska@e.org.pl
19. Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń, Arkadiusz Walczak, wcies@wcies.edu.pl
20. Warszawska Szkoła Filmowa, Maria Pułaska, mariapulaska@szkolafilmowa.pl

Copyright © Sieć Kin Studyjnych i Lokalnych Filmoteki Narodowej
00-975 Warszawa, ul. Puławska 61
e-mail: sks@fn.org.pl, www.kinastudyjne.pl

Redakcja: Danuta Górecka, Dorota Gołębiowska

Współpraca merytoryczna: Centralny Gabinet Edukacji Filmowej
Pałac Młodzieży im. Juliana Tuwima w Łodzi, al. Wyszyńskiego 86
gabinetfilmowy@op.pl

Zrealizowano przy wsparciu finansowym **Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej**

Projekt graficzny i druk:
SELMY Agencja Reklamowa, Łódź, ul. Podhalańska 24/24, www.infoscan.com.pl

Edukacja Filmowa

Zapraszamy na www.edukacjafilmowa.pl, gdzie znajdują się m.in.:

- analizy filozoficzne,
- omówienia filmów z odniesieniem do podstawy programowej,
- wskazania tropów interpretacyjnych i motywów obecnych w filmie,
- informacje o ciekawych i przydatnych w edukacji premierach filmowych,
- scenariusze wielu różnorodnych zajęć filmowych dla dzieci i młodzieży,
- aktualny słownik terminów filmowych,
- poradnik dotyczący montażu własnego filmu,
- informacje o ciekawych wydarzeniach filmowych w kraju (konkursach, festiwalach filmowych itp.),
- wiele innych materiałów przydatnych w edukacji filmowej.

Portal jest także miejscem, gdzie edukatorzy mogą się dzielić swoim doświadczeniem, a młodzi ludzie publikować własne prace: etudy filmowe, recenzje, relacje z ciekawych wydarzeń filmowych itp. Zachęcamy do nadsyłania interesujących materiałów.

